

EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 2.7.2026
COM(2026) 333 final

2026/0178 (NLE)

Ettepanek:

NÕUKOGU OTSUS

Euroopa Liidu nimel võetava seisukoha kohta rahvusvahelise vaalanduskomisjoni kolmel järgmisel kohtumisel ja sellega seotud istungitevahelistel kohtumistel seoses liidu pädevusse kuuluvate küsimustega

SELETUSKIRI

1. KAVANDATAV REGULEERIMISESE

Käesolevas ettepanekus käsitletakse otsust, millega määratakse kindlaks liidu nimel vaalapüügi reguleerimise rahvusvahelise konventsiooni (ICRW)¹ kohase rahvusvahelise vaalanduskomisjoni (IWC) kolmel järgmisel kohtumisel 2026., 2028. ja 2030. aastal, sealhulgas kohtumised ja tegevused istungite vahel, võetav seisukoht seoses 1) ICRW rakenduslisa muudatuste ning 2) IWC resolutsioonide ja otsuste kavandatud vastuvõtmisega.

2. ETTEPANEKU TAUST

2.1. Vaalapüügi reguleerimise rahvusvaheline konventsioon (ICRW)

Vaalapüügi reguleerimise rahvusvahelise konventsiooni (ICRW) (edaspidi „konventsioon“) eesmärk on tagada vaalavarude kaitse ja kestlik majandamine kogu maailmas. Konventsioon jõustus 10. detsembril 1948.

Konventsioon sisaldab õiguslikult siduvat rakenduslisa,² milles on kindlaks määratud kaitstud ja kaitsmata liigid, laevasõiduks avatud ja suletud veed, sealhulgas kaitsealad, ning kehtestatud kaubandusliku vaalapüügi ja elatist andva vaalapüügi piirnormid. Konventsiooniga reguleeritakse ka teadusuuringute eesmärgil toimuvat vaalapüüki. Sellega seoses on rakenduslisaga ette nähtud, et osalisriikide valitsused peavad teadusliku püügi lubade andmise ettepanekud esitama teaduskomiteele läbivaatamiseks enne lubade väljaandmist. Kõnealused load annavad välja osalisriigid ise.

Konventsiooni kontekstis ja ka käesolevas ettepanekus käsitatakse viiteid vaaladele viidetena konventsiooni rakenduslisa I osas loetletud liikidele (kõik kiusvaalad ja kašelotid³). Kõik muud hammasvaalad, sealhulgas delfiinid, pringlid ja hammasvaalalised, nagu pika- ja lühiuimelised pilootvaalad, ei kuulu rakenduslisa kohaldamisalasse.

Seevastu mõiste „vaalalised“ kasutamine käesolevas ettepanekus on tahtlik, et hõlmata kogu vaalaliste (*Cetacea*) selts,⁴ sealhulgas väikesed vaalalised (delfiinid, pringlid ja muud hammasvaalad), et oleks kooskõla liidu õiguse laiema kaitsva kohaldamisalaga ning et kajastada asjaolu, et IWC allorganid, fondid ja muud algatused käsitlevad kaitse- ja majandamisküsimusi, mis puudutavad kõiki vaalalisi.

Lisaks juhindutakse käesolevas ettepanekus mõiste „vaalapüük“ kasutamisel liidu õigusest, eelkõige elupaikade direktiivist,⁵ kuna see mõiste hõlmab vaalaliste tahtlikku häirimist, püüdmist või surmamist.

Konventsiooni liikmesus on piiratud valitsustega ja seetõttu on Euroopa Liidul (EL) üksnes vaatleja staatus⁶. Praegu on konventsiooni osalised 24 ELi liikmesriiki⁷.

¹ <https://archive.iwc.int/?r=3607>.

² <https://archive.iwc.int/?r=3606>.

³ Kašelott on hammasvaal. Muud hammasvaalad on nokkvaal, laupvaal, mõõkvaal ja pilootvaal. Vt konventsiooni rakenduslisa I osa. Tõlgendamine.

⁴ Seltsi *Cetacea* kuuluvad kõik vaalad, delfiinid ja pringlid ning see on jagatud kaheks eespool nimetatud alamseltsiks: kiusvaalad ja hammasvaalad. Üheskoos hõlmavad need alamseltsid üle 90 maailma ookeanides leiduva vaalaliigi.

⁵ EÜT L 206, 22.7.1992, lk 7.

2.2. Rahvusvaheline vaalanduskomisjon (IWC)

Konventsiooni rakendamist reguleerib rahvusvaheline vaalanduskomisjon (IWC), mis tuleb kokku iga kahe aasta tagant. Konventsiooni III artikli lõike 1 kohaselt kuulub IWCsse üks liige igast osalisriigi valitsusest ja igal liikmel on üks hääl. IWC täidab nii kestliku majandamise kui ka kaitse vallas oma põhikohustusi, tehes osalisriikide valitsuste taotlusel muudatusi konventsiooni rakenduslisasse. Muudatustepepanekud tuleb vastu võtta IWC hääleõiguslike liikmete kolmeneljandikulise häälteenamusega (konventsiooni III artikli lõige 2 koostoimes V artikliga). Konventsiooni III artikli lõike 2 kohaselt võetakse IWC muud otsused vastu hääletavate IWC liikmete lihthäälteenamusega.

2.3. IWC kavandatav akt

Kavandatav nõukogu otsus käsitleb järgmisi selliste aktide kategooriaid, mille IWC võtab vastu oma järgmisel kolmel iga kahe aasta tagant toimival kohtumisel (plaanitud 2026., 2028. ja 2030. aastaks) ja sellega seotud istungitevahelistel kohtumistel (edaspidi „kavandatavad aktid“):

1. **konventsiooni rakenduslisa muudatused**, mis on osalisriigi valitsustele õiguslikult siduvad 90 päeva jooksul pärast IWC sekretariaadi teadet,⁸ näiteks kaubandusliku vaalapüügi moratooriumi säilitamine või pikendamine, vaalakaitsealade loomine või muutmine ning põlisrahvastele elatist andvat vaalapüüki käsitlevate sätete kehtestamine;
2. **IWC resolutsioonid, soovitused ja otsused**, näiteks vaalaliste kaitse- ja heaolumeetmete vastuvõtmise, rakenduslisa sätete jõustamise ja rakendamise, vaatlejate akrediteerimise, kodanikuühiskonna osalemise ja juhtimisreformide kohta.

3. LIIDU NIMEL VÕETAV SEISUKOHT

3.1. Liidu nimel võetava kavandatava seisukoha sisu ja põhjused

3.1.1. *Kaubanduslik vaalapüük, väikesemahuline rannapüük ja teadusliku püügi lubade kriteeriumid*

IWC reguleerib kaubanduslikku vaalapüüki. 1982. aastal otsustati, et alates 1986. aastast peaks kaubandusliku vaalapüügi moratoorium kehtima kõigi vaalaliikide ja -populatsioonide suhtes⁹.

⁶ ICRW muutmine, mis võimaldaks ELil saada konventsiooni liikmeks, nõuaks protokollitratifitseerimist kõigi IWC osalisriikide valitsuste poolt. 1992. aastal võttis komisjon vastu ettepaneku pidada läbirääkimisi ELi ühinemise üle konventsiooniga, kuid nõukogu ei ole selle suhtes mingeid järeelmeetmeid võtnud (nõukogu otsuse eelnõu, millega antakse komisjonile volitused pidada ühenduse nimel läbirääkimisi protokollitratifitseerimise üle, millega muudetakse 2. detsembril 1946. aastal Washingtonis allkirjastatud vaalapüügi reguleerimise rahvusvahelist konventsiooni (KOM(92) 316)).

⁷ Austria, Belgia, Bulgaaria, Eesti, Hispaania Horvaatia, Iirimaa, Itaalia, Küpros, Leedu, Luksemburg, Madalmaad, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Taani, Tšehhi ja Ungari.

⁸ Konventsiooni I artikli lõige 1 koostoimes V artikli lõikega 3.

⁹ Vt konventsiooni rakenduslisa punkti 10 alapunkt d (millega kehtestatakse moratoorium vaalade, välja arvatud kääbusvaalad, püüdmisele, surmamisele või töötlemisele kalatöötlemislaevade või kalatöötlemislaevade külge kinnitatud vaalapüügilaevade poolt ning punkti 10 alapunkt e (millega on kõigi varude suhtes 1986. aasta

Liit peaks toetama kaubandusliku vaalapüügi moratoriumi säilitamist ja täielikku rakendamist. Peaaegu neli aastakümnet on moratoriumil olnud oluline roll vaalapopulatsioonide kaitsmisel. See on andnud vaaladele elutähtsa kaitse, aidates nii mõnelgi populatsioonil taastuda. Paljud vaalapopulatsioonid on aga endiselt kriitiliselt kahanenud, mille põhjuseks on üha arvukamad vaalapüügiga mitteseotud ohud, sealhulgas püügivahenditesse takerdumine, kokkupõrked laevadega, reostus (nt veealune müra ja plast) ja elupaikade halvenemine. Seepärast on nende populatsioonide kaitsmine kaubandusliku vaalapüügi täiendava surve eest ka tulevikus nende taastumise seisukohast väga oluline.

Lisaks peaks liit rangelt nõudma IWC teaduskomitee soovitatud IWC läbivaadatud majandamiskorra kohaldamist, mis aitab ära hoida liiga suurte püügi piirnormide kehtestamise. Kuigi Island, Norra ja Jaapan, kes kehtestavad oma püügi piirnormid sõltumatult, väidavad, et nende meetodid vaalapüügi kestlike püügi piirnormide hindamiseks on kooskõlas IWC väljatöötatud meetoditega, tuleb märkida, et ühtegi nende püügi piirnormi ei ole kehtestatud ega kinnitatud IWC majandamiskorra alusel, mis on ettevaatlikum¹⁰.

Tõhusad riiklikud vahendid peaksid tagama, et moratoriumist tulenevad kohustused väljenduvad tegelikus nõuete täitmisel. Seetõttu peaks liit toetama ja edendama ka seda, et osalisriigid võtaksid täiendavaid vastavusmeetmeid, sealhulgas:

- sadamariigi kontroll. Kui kaubandusliku vaalapüügiga tegeleval laeval puudub IWC kinnitus, on tal keelatud siseneda, lossida, punkerdada või muid teenuseid kasutada;
- riiklikud keelud. Siseriiklikud õigusnormid, mis keelavad liikmesriigi jurisdiktsiooni alla kuulvatel ettevõtjatel moratoriumiga vastuolus olevas kaubanduslikus vaalapüügis osaleda, seda toetada või rahastada.

Vaalapüügi pooldajad rõhutavad sageli narratiivi, et kaubandusliku vaalapüügi moratorium on tekitanud põhjendamatuid raskusi teatavatele kohalikele rannikukogukondadele, kes sõltuvad vaalapüügist toidu ja kultuuriga seotud eesmärkidel. See argument toetas Jaapani varasemaid jõupingutusi veenda IWCd tunnustama väikesemahulist rannapüüki,¹¹ mis võimaldaks tegelikult moratoriumi osaliselt tühistada. Sellega on seotud ettepanekud, mille kohaselt on vaalapüük oluline toiduga kindlustatuse ja toitumisalase kindlustatuse seisukohast ning millega toetatakse seda, et IWC tunnustaks vaalasid elutähtsa toiduallikana.

EL peaks toetama seisukohta, et kaitsemeetmed, sealhulgas moratorium, ei ohusta toiduga kindlustatust, vaid hoopis tagavad mereökosüsteemide pikaajalise kestlikkuse. Lisaks tegeleb toiduga kindlustatuse küsimustega juba ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon ning kui IWC tunnustaks vaalasid toiduallikana, muudaks see märkimisväärselt organisatsiooni volitusi. On äärmiselt oluline, et IWC keskenduks jätkuvalt vaalapopulatsioonide majandamisele viisil, mis toetab ökosüsteemi tervist ja kestlikkust, kui et toiduga kindlustatuse ettekäändel toetada kaubanduslikku vaalapüüki.

Seda arvesse võttes peaks liit olema vastu ettepanekutele, millega kehtestatakse uued

pelaagiliseks hooajaks ning 1986. aasta rannikuhoojaks ja sellele järgnevateks hooegadeks kehtestatud püügi piirnorm null isendit).

¹⁰ Näiteks märkis IWC juhatus 2025. aasta veebruaris, et IWC teaduskomitee ei nõustu Jaapani vastavate väidetega. IWC juhatusel on koostöökava aruanne, 6. veebruar 2025, <https://archive.iwc.int/?r=22535>.

¹¹ Väikesemahuline rannapüük on vaalapüügi kategooria, mida iseloomustab väikeste laevade kasutamine ning vaalade (kääbusvaalade ja muude väikeste vaalade) kaubanduslikul eesmärgil kütmine riigi vetes tehtavatel ühepäevastel püügiiretkedel.

vaalapüügikategooriad, ning toetama Rahvusvahelise Kohtu 31. märtsi 2014. aasta otsust vaalapüügi kohta Antarktikas,¹² mille kohaselt jagatakse konventsioonis vaalapüük kolme kategooriasse: kaubanduslik vaalapüük ja põlisrahvastele elatist andev vaalapüük (mõlemad on hõlmatud rakenduslisaga) ning VIII artikli kohane vaalapüük eriloa alusel. Sellega välditakse lünki kaubandusliku vaalapüügi keelus.

Viidates eriloaga vaalapüügile või teaduslikule vaalapüügile, peaks liit jääma kindlaks, et VIII artiklit, mis võimaldab vaalapüüki eriloa alusel, ei saa kasutada sellise vaalapüügi õigustamiseks, mis on eelkõige kaubanduslik. Kõnealuse artikli kuritarvitamisega trotsitakse moratooriumi olemust ja IWC tahet, mida on väljendatud erinevates otsustes.

Selleks et liit saaks pidada eriloaga vaalapüüki käsitlevaid ettepanekuid VIII artikli alusel õiguspäraseks, peavad need vastama Rahvusvahelise Kohtu esitatud kaalutlustele. See tähendab, et tuleb rangelt kinni pidada eriloa alusel toimuvat vaalapüüki käsitlevast otsusest 2014-5,¹³ milles on öeldud, et eriloa väljaandmisel peavad olema täidetud kaks tingimust: uurimisobjektid on surmatud teadusuuringu jaoks ja proovivõtt toimub vaid teadusuuringu tegemise eesmärgil.

Praktikas tähendab see, et teaduskomitee on veendunud, et iga osalisriik, kes soovib erilubasid välja anda: i) on tõendanud, et projekti eeldatavat väljundit saab põhjendada kui teadusuuringut; ii) on põhjalikult kaalunud, kas teadusuuringu eesmärki oleks võimalik saavutada ka muul viisil kui uurimisobjektide surmamine; iii) on jõudnud järeldusele, et see ei ole teostatav, ning iv) on tõendanud, et kavandatud proovi suurus on rangelt seotud teaduslike vajadustega ja ei ole suurem kui püstitatud teadusliku eesmärgi puhul mõistlik.

Mitte ükski kolmest riigist (Austraalia, Jaapan, Uus-Meremaa), keda kohtuotsus vaalapüügi kohta Antarktikas puudutab, ei ole kunagi taotlenud kohtu järelduse läbivaatamist või tõlgendamist seoses IWC pädevusega. Nende vaikimist tõlgendatakse nõusolekuna, et IWC võib õiguspäraselt arutada ja reguleerida eriloa alusel toimuvat vaalapüüki. Seepärast peaks liit toetama ka edaspidi lähenemisviise, millega kantakse hoolt selle eest, et IWC ja selle teaduskomitee vaatab enne väljaandamist läbi iga eriloa, et see vastaks nende soovitudele.

3.1.2. *Kaitse ja loomade heaolu*

2003. aastal loodi konventsiooni alusel kaitsekomitee, kes tihedas koostöös teaduskomiteega tegeleb mitmesuguste ohtudega, mis ähvardavad vaalu ja nende elupaiku. 2016. aastal võeti vastu strateegiline kava (2016–2026)¹⁴ koos töökavaga,¹⁵ milles on kindlaks määratud peamised vaalalisi ähvardavad ohud (kokkupõrked laevadega, mereprügi, kaaspüük, inimtekkelised helid, keemiline reostus ja kliimamuutused) ning prioriteetsed meetmed (säätsev vaalade vaatlemine, kaitsekorralduskavad, kaitsealad, andmete kogumine ja edastamine).

Osana oma tugevast poliitilisest pühendumusest liikide kaitsele peaks liit jätkuvalt toetama kõiki ettepanekuid vaalade kaitsealade kohta¹⁶. Kui need ettepanekud vastu võetakse, tuleb

¹² Vaalapüük Antarktikas (Austraalia vs. Jaapan; menetlusse astuja: Uus-Meremaa), ICJ Reports 2014, punktid 229–230, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/148/148-20140331-JUD-01-00-EN.pdf>.

¹³ <https://archive.iwc.int/pages/download.php?ref=3723&ext=pdf&alternative=2971&noattach=true&k=>.

¹⁴ <https://archive.iwc.int/?r=22234>.

¹⁵ <https://archive.iwc.int/pages/view.php?ref=19861&k=>.

¹⁶ Praegu on IWC määranud kindlaks kaks kaitseala – India ookeani kaitseala ja Lõuna-Jäämere kaitseala –, kus kaubanduslik vaalapüük on keelatud. Viimastel aastatel on IWC-le esitatud korduvalt

rakenduslisa muudatus vastu võtta kolmeneljandikulise häälteenamusega. Selle enamuse saavutamiseks on vaja aktiivseid ettevalmistavaid arutelusid vaalapüügi pooldajatega, st vastuväidete ja reservatsioonide esitajatega, ning vaalapüügi kaitsemeetme pooldajate laiemal riikide koalitsiooniga, kes hääletavad sageli selliste muudatusettepanekute vastu.

Liit peaks samuti toetama kaitsealasid käsitlevate ettepanekute suuremat läbipaistvust. Rakenduslisis sisalduvad kaitsealasid käsitlevad sätted on praegu esitatud rakenduslisa III jaos „Püügitegevus“. Liit peaks julgustama IWCd paigutama need sätted rakenduslisa eraldi jakku.

Lisaks tuleks toetada IWC ettepanekuid, mille eesmärk on parandada vaalade heaolu. Loomade heaolu nimel tehtavas töös võidakse muu hulgas keskenduda sellistele küsimustele nagu püügivahenditesse takerdumine, kokkupõrked laevadega, vaalade massiline rannale kinnijäämine, vaalade vaatlemine, mürareostus, surmamis- ja eutanaasiameetodite täiustamine.

IWC on hakanud ka tegelema vaalaliste haigustega seotud teguritega, eriti nendega, mis võivad olla seotud inimtegevusega, ja nendega, mis võivad levitada haigusi loomadelt inimestele. Sellised haigused võivad ohustada põlisrahvast, kes kütivad vaalu elatise hankimiseks ja tarbivad mittekaubanduslikul kütimisel saadud vaalatooteid. Liit peaks toetama selleteemalisi arutelusid, kui need toimuvad teaduslikel alustel ja kui kõnealuste küsimuste käsitlemine IWCs lisab väärtust muudes foorumites tehtavale tööle.

3.1.3. Põlisrahvastele elatist andev vaalapüük

Põlisrahvastele elatist andev vaalapüük on olnud IWC õigusraamistiku oluline osa alates sellest, kui see konventsiooni alusel kehtestati. Põlisrahvastele elatist andev vaalapüük ei ole hõlmatud moratooriumiga, sest see ei ole kaubanduslik vaalapüük. IWC on järjekindlalt käsitletud kütimist elatise teenimise eesmärgil leebemalt kui kaubanduslikku vaalapüüki, võimaldades põlisrahvastel jätkata vaalapüüki kultuuriliste ja toitumistavade tõttu, isegi ajal, mil kaubanduslik vaalapüük oli piiratud või keelatud.

Püüeldes järjepidevama, pikaajalisema ja vähem koormava lähenemisviisi poole, võttis IWC 2018. aastal vastu uue meetodika põlisrahvastele elatist andva vaalapüügi kvootide jaoks. Nõukogu otsustas kehtestada püügi piirnormid seitsmeks aastaks, mida uuendatakse automaatselt iga kuue aasta järel, kui on täidetud teatavad tingimused. Need tingimused hõlmavad järgmist: i) teaduskomitee nõuanne, et kavandatud püügi piirnormid ei kahjusta vaalavarusid; ii) kinnitus selle kohta, et ei taotleta vajaduspõhiseid muudatusi, ning iii) et asjaomane riik, kus tegeletakse põlisrahvastele elatist andva vaalapüügiga, on järginud heakskiidetud ajakava ja teabenõudeid. Kui need tingimused on täidetud, uuendatakse kvooti automaatselt, ilma et oleks vaja pidada täiendavaid läbirääkimisi¹⁷.

Mis puutub põlisrahvaste õigustesse, siis liit on pikka aega edendanud inimõiguste austamist kõikjal maailmas ja liidul on hulk poliitikameetmeid, mis on seotud põlisrahvastega¹⁸. Liit

lisaettepanek luua kaitseala Atlandi ookeani lõunaosas, kuid seni ei ole see saanud vajalikku kolmeneljandikulist häälteenamust.

¹⁷ <https://iwc.int/management-and-conservation/whaling/aboriginal>.

¹⁸ EL toetas 2007. aastal põlisrahvaste õiguste deklaratsiooni (UNGA 61/295) vastuvõtmist ÜRO Peaassamblees ning 2014. aastal ÜRO Peaassamblee kõrgetasemelise täiskogu istungi raames peetud põlisrahvaste maailmakonverentsi lõppdokumendi (UNGA 69/2) vastuvõtmist. Mõlemas dokumendis rõhutatakse põlisrahvaste õigusi ressurssidele, mida nad on traditsiooniliselt kasutanud, ning vajadust, et riigid neid õigusi kaitseksid ning teeksid põlisrahvastega koostööd ja peaksid nendega nõu. 15. mail 2017 võttis ELi nõukogu vastu järeldused (8814/17, 15. mai 2017), milles nõukogu kinnitab taas, et ta toetab põlisrahvaste

on aktiivselt osalenud põlisrahvastele elatist andva vaalapüügi teemalistes IWC aruteludes, toetades õigustel põhinevat lähenemisviisi põlisrahvaste vaalapüügile, põlisrahvastele elatist andva vaalapüügi piirnormide kehtestamise protsessi parandamist ja meetmeid põlisrahvaste suuremaks kaasamiseks IWC otsustusprotsessi. Liit on samuti väljendanud toetust IWC terminoloogia kavandatud muudatustele, sealhulgas et asendada mõiste „aborigeenid“ mõistega „põlisrahvad“.

Kuigi liit edendab inimõigusi, sealhulgas põlisrahvaste õigusi, tunnistab ta ka seda, et need õigused ei ole absoluutsed ning nende suhtes võib kohaldada mõistlikke ja põhjendatud piiranguid, eeskätt kestlikkusega seotud probleemide puhul. Seetõttu rõhutab liit ka seda, et kõik põlisrahvastele elatist andva vaalapüügiga seotud erandid peavad olema selgelt põhjendatud, rangelt mittekaubanduslikud ja bioloogiliselt kestlikud. Põlisrahvastele elatist andva vaalapüügi piirnormide toetamiseks teadusliku teabe andmine on kooskõlas IWC kohustusega tagada kestlikud vaalapüügitavad ja vaalapopulatsioonide majandamine kogu maailmas.

Seda arvesse võttes peaks liidu seisukoht olema toetada IWC kehtestatud, põlisrahvastele elatist andva vaalapüügi raamistiku, sealhulgas 2018. aastal vastu võetud seitsmeaastase kvootide kehtestamise ja automaatse uuendamise mehhanismi jätkuvat rakendamist, kui kokkulepitud tingimused on täidetud. Liit peaks jätkuvalt toetama õigustepõhist käsitust, milles tunnistatakse põlisrahvaste kultuurilisi ja toitumistavasid, tagades samas, et kõik põlisrahvastele elatist andva vaalapüügi piirnormid jäävad rangelt mittekaubanduslikuks, teaduslikult põhjendatuks ja bioloogiliselt kestlikuks. Samuti peaks liit jätkuvalt toetama meetmeid, mille eesmärk on suurendada põlisrahvaste osalemist IWC töös ja otsustusprotsessides ning põlisrahvaste õiguste rahvusvahelisi standardeid kajastava asjakohase terminoloogia kasutamist.

3.2. Kooskõla muude liidu poliitikasuundade ja algatustega

Kavandatav seisukoht on vaalalistega seotud liidu keskkonnaõigustiku väline laiendamine ja maailmamerediplomaatia tugevdamise vahend. Selleks et tagada rahvusvahelise juhtimise jätkuv kooskõla vaalaliste kaitset käsitlevate liidu kõrgete standarditega, omab erilist tähtsust järgmine mitteamendav loetelu õigusaktidest.

- Elupaikade direktiiv¹⁹: kõik vaalalised on loetletud IV lisas ja neid kaitstakse tahtliku häirimise, püüdmise või surmamise eest ELi vetes. Kavandatav seisukoht tagab, et seda kaitsetaset ei kahjustata rahvusvahelistes vetes ega nendega piirnevates vetes.
- Seistes vastu kaubanduslikule vaalapüügile, toetab EL vaalatoodetega kaubanduslikel eesmärkidel kauplemise keeldu vastavalt looduslike liikidega kauplemise määrusele²⁰ ning ohustatud looduslike looma- ja taimeliikidega rahvusvahelise kauplemise konventsioonile (CITES), mille osalised liit ja selle liikmesriigid on.
- IWC kaitsetegevus aitab saavutada merekeskkonna hea keskkonnaseisundi eesmäärke, sealhulgas vaalaliste suremust käsitlevaid eesmäärke, mis on sätestatud merestrategia raamdirektiivis²¹.

õigusi, ning tunnistab, et seda poliitikaraamistikku saab kohaldada mitmepoolses koostöös tõhusamalt, suurendades veelgi dialoogi- ja nõupidamisvõimalusi kõigil ELi koostöötasanditel.

¹⁹ EÜT L 206, 22.7.1992, lk 7.

²⁰ EÜT L 61, 3.3.1997, lk 1.

²¹ ELT L 164, 25.6.2008, lk 19.

- Looduse taastamise määruses²² on sätestatud õiguslikult siduv eesmärk hõlmata 2030. aastaks taastamismeetmetega vähemalt 20 % liidu merealadest. Oluline on see, et sellega nähakse ette kaitsealuste mereliikide, sealhulgas vaalaliste elupaikade taastamine. ELi seisukoht IWCs toetab otseselt neid eesmärke, pooldades selliste väliste survetegurite (nt müra ja kaubanduslik vaalapüük) kõrvaldamist, mis võiksid vastasel korral mõjutada selliste taastatud elupaikade säilimist.
- Liit tunnustab vaalaliste keskset rolli toitainete ringluses (vaalade väljaheited) ja nende biomassi võimes siduda süsinikku (sinine süsinik). Kaitstes neid elusolenditest süsiniku sidujaid surve eest, mis tuleneb vaalapüügist ja keskkonnaseisundi halvenemisest, aitab liidu seisukoht saavutada liidu eesmärke seoses süsiniku loodusliku sidumisega ja seeläbi ka liidu kliimaneutraalsuse eesmärke, mis tulenevad Euroopa kliimamäärusest²³.

Lisaks väärivad sellega seoses märkimist järgmised algatused:

- ELi elurikkuse strateegias aastani 2030²⁴ on seatud eesmärk kaitsta õiguslikult 30 % ja rangelt 10 % ELi meredest. Kaitsealade ja ökosüsteemipõhise majandamise toetamine on nende eesmärkidega kooskõlas.
- Liit toetab IWC raames tehtavaid jõupingutusi parandada loomade heaolu näitajaid seoses vaalapüügi, sealhulgas et töötada välja ja kasutada kõige humaansemaid võimalikke püügi- ja surmamismeetodeid, vähendada surmaeelset aega ning minimeerida välditavat valu, stressi ja kannatusi. See lähenemisviis on kooskõlas liidu laiema pühendumusega loomade heaolule ja ELi toimimise lepingu artikliga 13, milles tunnustatakse loomi aistimisvõimeliste olenditena. Sellest tulenevalt edendab liit loomade heaolu kõrgeimate võimalike standardite kohaldamist IWC raames lubatud vaalapüügi kontekstis.
- Võttes IWCs vastu stabiilse mitmeaastase seisukoha, tagab liit, et tema rahvusvahelised kohustused seoses vaalalistega on kooskõlas Euroopa maailmamerepakti²⁵ tervikliku lähenemisviisiga ja need on valmis maailmamere käsitlevasse õigusakti integreerimiseks. Liidu seisukoht IWCs on justkui strateegiline sild rahvusvahelise maailmamerediplomaatia ja ökosüsteemipõhise majandamise vahel, tagades, et vaalaliste kaitset ei käsitata mitte ainult kohaliku kaitseküsimusena, vaid maailmamere hea seisundi, kliimamuutustele vastupanu võime ja ühise mereruumi reeglitel põhineva juhtimise olulise osana.
- Kuna liit ja selle liikmesriigid on Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni mereõiguse konventsiooni alusel sõlmitava, riigi jurisdiktsiooni alt välja jäävate merealade elurikkuse kaitse ja kestliku kasutamise kokkuleppe (BBNJ kokkuleppe) osalised, on liit pühendunud valdkondadevahelise koostöö edendamisele. Liidu toetus vaalakaitsealadele ja vaalalistele avalduva kumulatiivse mõju leevendamine IWC raames on praktiline mehhanism BBNJ kokkuleppe rakendamiseks. Sellega tagatakse, et IWC aitab kaasa piirkonnapõhiste majandamisvahendite ülemaailmsele võrgustikule ja avamere elurikkuse kaitsele.

²² ELT L, 29.7.2024, lk 14, 18.

²³ ELT L 243, 9.7.2021, lk 3, 5.

²⁴ COM(2020) 380 final, 20. mai 2020, lk 4.

²⁵ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa maailmamerepakt“, COM(2025) 281 final.

- Kuna liit ja selle liikmesriigid on ka metsloomade rändliikide kaitse konventsiooni osalised, omistab liit erilist tähtsust pika rändega vaalaliste kaitsele kogu nende levila ulatuses. IWC-l on oluline roll rändliikide kaitse konventsiooni eesmärkide saavutamisel, edendades koordineeritud rahvusvahelist tegevust, et tegeleda vaalalisi ähvardavate ohtudega, sealhulgas elupaikade seisundi halvenemise, inimtegevuse kumulatiivse mõju ja muude rändliike mõjutavate surveteguritega kõigis riiklikes jurisdiktsioonides ja väljaspool riiklikku jurisdiktsiooni olevatel aladel.
- Samuti võib kavandatav seisukoht aidata kaasa Kunmingi-Montréal'i üleilmse elurikkuse raamistikust tulenevate liidu kohustuste täitmisele. Edendades kaitsest lähtuvat tegevuskava, tegutseb liit selle nimel, et saavutada 3. eesmärk (30x30-eesmärk), määrates vaalakaitsealad ja hallates neid tõhusalt, ning 4. eesmärk, mis nõuab kiireloomulisi majandamismeetmeid, et peatada inimtegevusest tingitud ohustatud liikide väljasuremine ja toetada nende taastumist. Kuna nii liit kui ka liikmesriigid on bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni osalised, on IWC jätkuvalt oluline foorum, et neid ülemaailmseid eesmärke kohapealsete meetmete kaudu ellu viia.

3.3. Ainuvälispädevus

Liidul on ELi toimimise lepingu artikli 3 lõike 2 kohaselt ainupädevus kavandatav seisukoht vastu võtta. Selle sätte kohaselt on liidul ainupädevus rahvusvahelise lepingu sõlmimiseks või sellise lepingu alusel loodud organis õigusaktide vastuvõtmiseks niivõrd, kuivõrd need õigusaktid võivad mõjutada ühiseeskirju või muuta nende kohalamisala.

Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on sellise mõjutamise oht olemas siis, kui rahvusvahelised kohustused kuuluvad valdkonda, mis on juba suures osas selliste eeskirjadega hõlmatud²⁶. See kehtib vaalaliste kaitse kohta, mille jaoks liit on kehtestanud tervikliku ja range õigusraamistiku, nagu on näidatud punktis 3.2 (vt asjakohaste õigusaktide loetelu).

Liidusisesed normid moodustavad ühtse ja range kaitseüsteemi, mis ei jäta liikmesriikidele võimalust võtta vastu erinevaid standardeid. Kuna IWC aktid, näiteks konventsiooni rakenduslisa muudatused, reguleerivad just neid tegevusi (püüdmine, surmamine ja kauplemine), mis on liidu õigusaktidega keelatud, kuuluvad kõik rahvusvahelised otsused nendes küsimustes tingimata nende liidu õigusnormide kohaldamisalasse, nii et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on olemas mõjutamise oht ELi toimimise lepingu artikli 3 lõike 2 tähenduses²⁷. Nagu väljakujunenud kohtupraktikas on juba kinnitatud,²⁸ ei ole selles kontekstis tähtsust asjaolul, et IWC aktide ja liidu õiguse vahel ei ole vastuolu.

Seega, kuna kavandatavate aktide reguleerimisele kuulub valdkonda, mis on suures osas hõlmatud liidu ühiseeskirjadega, on üksnes liidul õigus selliseid kohustusi võtta, takistades liikmesriike eraldi tegutsemast viisil, mis võib muuta liidu kaitsekorra kohaldamisala või terviklikkust.

3.4. Liidu seisukoha vajalikkus ja soovitus

Arvestades, et kavandatavad aktid kuuluvad ELi toimimise lepingu artikli 3 lõike 2 kohaselt

²⁶ Vt nt arvamus 3/15 (*Marrakechi leping avaldatud teostele juurdepääsu lihtsustamise kohta nägemispuudega või muu trüükikirja lugemise puudega isikutele*), [EU:C:2017:114](#), punkt 105.

²⁷ 14. oktoobri 2014. aasta arvamus 1/13 (*1980. aasta Haagi konventsioon*), [ECLI:EU:C:2014:2303](#), punkt 71 ja seal viidatud kohtupraktika.

²⁸ Vt nt arvamus 3/15 (*Marrakechi leping avaldatud teostele juurdepääsu lihtsustamise kohta nägemispuudega või muu trüükikirja lugemise puudega isikutele*), [EU:C:2017:114](#), punkt 113.

liidu ainupädevusse, on vaja kehtestada liidu seisukoht nendes küsimustes.

Võttes lisaks arvesse, et vaalad ja muud vaalalised on pika rändega liigid, on nende kaitse oma olemuselt piiriülene probleem, mida liikmesriigid ei saa üksinda hallata.

Kuna liidul on IWCs üksnes vaatleja staatus, on tema mõju maksimaalne ainult siis, kui 24 liikmesriiki, kes on konventsiooni osalised, hääletavad ühtse tervikuna.

Varasemate nõukogu otsuste (mis võeti vastu vastavalt 13. detsembril 2011²⁹ ja 20. detsembril 2017³⁰ komisjoni ettepanekute alusel³¹) mitmeaastane olemus ja nendes sätestatud stabiilne poliitiline lähenemisviis võimaldasid liidul ja selle liikmesriikidel, kes on konventsiooni osalised, tegeleda ennetavamalt IWCs käsitletavate küsimustega, reageerida kiiresti kolmandate riikide valitsuste taotlustele ja aidata järjepidevalt kaasa kaitsetulemuste saavutamisele. Sellise dünaamika ja prognoositavuse säilitamiseks järgitakse käesolevas otsuse ettepanekus sedasama mitme istungjärguga lähenemisviisi ja selles esitatakse liidu kooskõlastatud seisukoht IWC 2026., 2028. ja 2030. aasta kohtumisteks.

4. ÕIGUSLIK ALUS

4.1. Menetlusõiguslik alus

IWC on konventsiooniga, st vaalapüügi reguleerimise rahvusvahelise konventsiooniga ettenähtud organ.

Aktidel, mille vaalanduskomisjon peab vastu võtma, on õiguslik toime järgmistel põhjustel.

- **Konventsiooni rakenduslisa muudatustel** on õiguslik toime konventsiooniosalistest liikmesriikidele, sest need on rahvusvahelise õiguse alusel siduvad kooskõlas konventsiooni I artikli lõikega 1, milles on sätestatud, et rakenduslisa on konventsiooni lahutamatu osa, koostoimes konventsiooni V artikli lõikega 3, millega reguleeritakse rakenduslisa muudatuste menetlemist ja jõustumist, välja arvatud juhul, kui osalisriigi valitsus esitab vastuväite.
- **IWC resolutsioonid, soovitused ja otsused** on õigusliku toimega aktid. Seoses konventsiooni VI artikli kohaste soovitustega, mis võetakse vastu resolutsiooni vormis, on Rahvusvaheline Kohus märkinud oma 31. märtsi 2014. aasta otsuses vaalapüügi kohta Antarktikas (Austraalia vs. Jaapan; menetluse astuja: Uus-Meremaa), et kuigi need resolutsioonid ei ole siduvad, „kui need võetakse vastu konsensuse alusel või ühehäälselt, võivad need olla asjakohased konventsiooni või selle rakenduslisa tõlgendamisel“ (punkt 46). Rahvusvahelise organi õiguslikult mittesiduv akt, millega kehtestatakse konventsiooniosaliste hilisem kokkulepe rahvusvahelises lepingus sisalduvate õiguslikult siduvate eeskirjade tõlgendamise kohta, on õigusliku toimega akt ELi toimimise lepingu artikli 218 lõike 9 tähenduses. IWC kodukorra artikli J lõike 3 kohaselt võetakse resolutsioonid vastu konsensuse alusel. Eespool toodut silmas pidades võivad IWC koosolekutel vastu võetud resolutsioonid, mida käesolev otsus hõlmab, olla õigusliku toimega aktid. Mis

²⁹ Nõukogu 13. detsembri 2011. aasta otsus (ST 17641 2011 COR 1), millega kehtestatakse Euroopa Liidu nimel võetav seisukoht seoses vaalapüügi reguleerimise rahvusvahelise konventsiooni ja selle rakenduslisa kavandatud muudatustega.

³⁰ Nõukogu 12. detsembri 2017. aasta otsus (ST 14970 2017 INIT) Euroopa Liidu nimel tema pädevusse kuuluvates küsimustes võetava seisukoha kohta rahvusvahelise vaalanduskomisjoni kolmel järgmisel kohtumisel, sealhulgas istungitevahelistel kohtumistel.

³¹ KOM(2011) 495 (lõplik) ja COM(2017) 463 (final).

puudutab otsuseid, siis tuleneb IWC kodukorra punktist E, et mõiste „otsused“ viitab õigusaktide kogumile, sealhulgas kodukorra punktis J nimetatud õigusaktidele, mis viitavad ICRW rakenduslisade muudatustele, VI artikli kohastele soovitudele ja resolutsioonidele ning „muudele otsustele“. Sellest järeldub, et IWC otsused on osaliselt õiguslikult siduvad ja osaliselt on need hõlmatud eespool esitatud põhjendustega resolutsioonide kohta. Seda silmas pidades võivad IWC koosolekutel vastu võetud otsused, mida käesolev otsus hõlmab, olla õigusliku toimega aktid.

Kavandatavad aktid ei täienda ega muuda konventsiooni institutsioonilist raamistikku.

Seega on esildatud otsuse menetlusõiguslik alus ELi toimimise lepingu artikli 218 lõige 9.

4.2. Materiaalõiguslik alus

IWC kontekstis on kavandatavate aktide peamine eesmärk ja sisu seotud keskkonnakaitsega, eeskätt i) vaalade kaitseks ja majandamiseks tõhusa rahvusvahelise õigusraamistiku tagamisega; ii) vaalade ja muude vaalaliste kaitsestaatuse märkimisväärse paranemise tagamisega ning iii) kõigi IWC liikmete vaalapüügitoimingute IWC kontrolli alla viimisega. Seega on esildatud otsuse materiaalõiguslik alus ELi toimimise lepingu artikli 192 lõige 1.

Käesolev materiaalõigusliku aluse ettepanek ei piira aluslepingu artikli 3 lõike 1 punkti d koostoimes artiklite 38 ja 43 ning I lisa kohast ELi ainupädevust mere bioloogiliste ressursside kaitseks ning seega kõigi vee-elusressursside kaitseks ühise kalanduspoliitika raames³². See ei loo pretsedenti tulevasteks läbirääkimisteks ühise kalanduspoliitika alla kuuluvate vee-elusressursside kaitse ja majandamise üle.

4.3. Järeldus

Esildatud otsuse õiguslik alus peaks olema Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 192 lõige 1 koostoimes ELi toimimise lepingu artikli 218 lõikega 9.

5. KAVANDATAVA AKTI AVALDAMINE

Kuna IWC aktid võivad sisaldada konventsiooni rakenduslisa muudatusi, mis on rahvusvahelise õiguse kohaselt siduvad, on asjakohane avaldada need pärast vastuvõtmist *Euroopa Liidu Teatajas*.

³² ELT L 354 28.12.2013, lk 22.

Ettepanek:

NÕUKOGU OTSUS

Euroopa Liidu nimel võetava seisukoha kohta rahvusvahelise vaalanduskomisjoni kolmel järgmisel kohtumisel ja sellega seotud istungitevahelistel kohtumistel seoses liidu pädevusse kuuluvate küsimustega

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 192 lõiget 1 koostoimes artikli 218 lõikega 9,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut

ning arvestades järgmist:

- (1) Vaalapüügi reguleerimise rahvusvaheline konventsioon (ICRW) (edaspidi „konventsioon“) jõustus 10. detsembril 1948.
- (2) Konventsiooni III artikli lõike 2 ja V artikli kohaselt võib rahvusvaheline vaalanduskomisjon (IWC) võtta vastu otsuseid, sealhulgas konventsiooni rakenduslisa muudatusi. Konventsiooni VI artikli kohaselt võib IWC vastu võtta soovitusi. IWC kodukorra punktides E ja J on seejärel täpsustatud, et IWC võib vastu võtta ka resolutsioone ja muid otsuseid.
- (3) IWC peab oma 70., 71. ja 72. istungil 2026., 2028. ja 2030. aastal ning sellega seotud istungitevahelistel kohtumistel kaaluma rakenduslisa muudatusi ja võib need vastu võtta; samuti võib ta vastu võtta mitmesuguseid resolutsioone, soovitusi ja otsuseid. Nendes õigusaktides võidakse käsitleda kaubandusliku, teadusliku ja põlisrahvastele elatist andva vaalapüügi reguleerimist, vaalakaitsealade loomist ja haldamist ning vaalaliste kaitse- ja heaolumeetmete vastuvõtmist.
- (4) IWC kavandatavatel aktidel on vastuvõtmise korral õiguslik toime liikmesriikidele, kes on konventsiooni osalised.
- (5) Liit on kehtestanud tervikliku liidusisese õigusraamistiku kõigi vaalaliste kaitseks. Liidu seisukoht IWCs peaks juhinduma eesmärgist tagada vaalaliste kaitse kõrge tase kooskõlas liidu keskkonnaõigustikuga ja rahvusvaheliste kohustustega. See seisukoht peaks kajastama Euroopa maailmamerepakti strateegilisi prioriteete, tunnistades vaalaliste heas seisukorras populatsioonide olulist rolli süsiniku looduslikul sidumisel, edendades samas kõrgeimaid loomade heaolu standardeid kooskõlas loomade tunnustamisega aistimisvõimeliste olenditena ELi toimimise lepingu artikli 13 alusel. Seepärast on liidu huvides edendada samaväärset kaitset kogu maailmas, sealhulgas IWCs, et tagada kooskõla liidu poliitikaga ja vältida liidu standardite kahjustamist.
- (6) Seepärast on vaja määrata kindlaks liidu nimel IWCs võetav seisukoht seoses konventsiooni rakenduslisa muudatustega ning kavandatavate IWC resolutsioonide ja otsustega, mis käsitlevad kaubandusliku, teadusliku ja põlisrahvastele elatist andva vaalapüügi reguleerimist, vaalakaitsealade loomist ja haldamist ning vaalaliste kaitse- ja heaolumeetmete vastuvõtmist.

(7) Liidu seisukoha esitavad liidu huvides ühiselt liikmesriigid, kes on esindatud IWCs,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

Liidu nimel IWC 70., 71. ja 72. istungil ning sellega seotud istungitevahelistel kohtumistel võetav seisukoht on esitatud käesoleva otsuse lisas.

Artikkel 2

Artiklis 1 nimetatud seisukoha esitavad kõik rahvusvahelises vaalanduskomisjonis esindatud liikmesriigid, tegutsedes ühiselt liidu huvides.

Artikkel 3

Lisas sätestatud seisukoha väiksemates tehnilistes muudatustes võidakse kokku leppida ilma nõukogu täiendava otsuseta.

Artikkel 4

Käesolev otsus jõustub selle vastuvõtmise kuupäeval.

Brüssel,

*Nõukogu nimel
eesistuja*